„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
на целом табаку
уторником, четвртком и суботом

Претплата и огласи
шаљу се на администрацију,
а рукописи
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају

БРАНИК

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“:
на годину: К. 24 или 30 дин.
на по године: К. 12 или 15 дин.
на четврт године: К. 6 или 7½ дин.

Поједини бројеви стају 20 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 12 потура од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући у хлебарској улици бр. 20.

Број 150. У Новом Саду, у четвртак 13. (26.) децембра 1901. Година XVII.

„Хрватска звезда“.

Под тим насловом доноси у свом 352. броју „Будапешти Хирлап“ чланак, у ком се на врло вешт начин подилази Хрватима. Тај лист је познат као представник мађарске империјалистичке политике, па је у империјалистичком заносу писан и тај чланак његов, који ласка Хрватима, а набацује се на Србе. Није онда ни чудо, што у њему има вазда нетачности, фалзификације историје и извртања и погрешних конклузија. Писац чланка у „Буд. Хирлапу“ боји се српске најезде“, па позива Хрвате, да се сасвим приљубе уз Мађаре, да ту најезду заједнички одбију, но он се не боји те најезде за Мађаре, него за Хрвате.

Своја расматрање почиње овај мађарски политичар тиме, што упозорава на струју, која иде за тим, да се северна словенска раса удружи са јужном латинском расом, као што то већ учини француска република, што већ нагиње монархизму, и руски аутократизам. Долази до закључка, да ће на то најенергичније реагирати немачка снага, а наша монархија ће морати у тој борби познати, како је то бити између два млинска камена, па вели, да два племена у монархији: мађарско и хрватско немају и не могу имати узрока, да се мешају у борбе, што ће наступити између словенско-латинских и германских раса. Писцу је јасно, да Хабсбуршка кућа не може имати друге политике, него да на све могуће начине снажи мађарску државу, да очеличи мађарско и с њим по заједничкој историји сродно хрватско племе.

Интересантна, али и смушена су расматрања и упоређења пишчева о српском и хрватском племену. Он вели:

„Два словенска племена на истоку, хрватско и српско, и по телесном склопу, и по мишљењу толико се разликују једно од другог, да је на истој земљи, под истим ваздухом сасвим друкчији мрки Србин са коштуњавим лицем, него протегљасти, смеђи Хрват. Разлика се с обзиром на душевне особине и у том показује, да је Србин практичнији и себичнији, а Хрват идеалнији и пожртвованији; српска интелигенција је хитрија и зна се боље прилагодити, а хрватска лаганија и упорнија. Услед тога српско племе је на имовном пољу показало више успеха, а хрватско је дало више јунака (?!); умна бистрина српског племена на хрватском земљишту пригнула се мађарској државној политици и имала је отуд користи, а хрватско племе развило је упоран отпор и претрпело је отуд штету. Између оба племена, мада говоре једним језиком, живе под једном културом, развио се страстан народни антагонизам, који заоштрава још верска разлика између оба племена. Срби, показујући на велики број својих саплеменика на Балкану, желе да створе Велику Србију, руском помоћу, гледе свог верског вођу у петроградском Белом Цару; Хрвати, позивајући се на своје племенитије особине, историјску улогу своју, снагом и средствима свог католицизма, хоће да остваре Велику Хрватску и гледе свог вођу у Ватикану. Ма која жеља да се оствари, то би значило јединство балканске царевине, која би на једном земљишту осим српског вођства, великог броја православних помоћу великог руског брата, пре и сигурније претопила, уништила у себи хрватско племе, него ово српско. Према том Хрвати могу своју народну индивидуалност на својој, крвљу натопљеној прадедовској земљи у случају политичког савеза словенске и латинске расе само тако спасти, ако се ослањају на мађарску снагу. С друге стране Угарска и мађарско-аустријска монархија у случају словенско-латинског здружења исто тако се мирно могу ослонити на хрватску снагу, као што се ослањала у вековним ратовима против Турака.“

„Буд. Хирлапов“ писац после тог висреног излагања препоручује Хрватима да похрвећују Приморје, а нарочито далматинска острва, која би, тако похрвећена, могла бити јака одбрана против нападаја Италије, ако би кадгод букнуо рат између Аустро-Угарске и Италије. Наглашава, како су Хрвати на земљишту Угарске издржали пробу верности, док Румуни, Словаци, Срби и Саси мрзе и агитирају против мађарске народне тежње и мађарског народног правног реда. Најпосле вели, да ће црногорски кнез помоћу Русије продирати напред, те ће, пошто је Србија под данашњом династијом слаба, добити надмоћ и први ће јој посао бити, да претопи Хрвате.

Ето, то су мудровања овог мађарског политичара, коме су Хрвати тако прирасли за срце! Оно, што он говори о особинама Србина и Хрвата, просто је смешно. Смешно је то оном, ко зна прошлост једног и другог народа, ко зна за толике српске јунаке, који су у небројеним бојевима проливали крв за ослобођење Угарске, онда кад је половина њена стењала под турским јармом. Смешно је упоређење пишчево између Србина и Хрвата, ко познаје Србина из ма ког краја и н. пр. Хрвата у Загорју. Види се, да писац „Буд. Хирлапов“ говори само насумце, јер не познаје ни Србе ни Хрвате.

Чудновато је, да Мађари сад наједаред дишу тако помирљивим духом према Хрватима, кад до скора Мађари нису баш много хајали за хрватско пријатељство. Зар може бити разговора о неком пријатељству и заједници између Мађара и Хрвата, док постоји речко питање, док Мађари шире мађаризацију не само у Међумурју, него, помоћу заједничких звања и установа, и у самој Хрватској и Славонији?

Изгледа у осталом да писац прецењује снагу и Мађара и Хрвата, јер ако би наступило оно, чега се он тако боји, онда неће помоћи мађарско-хрватска алијансија, јер то би био и сувише сићушан фактор у оном великом политичком преображају. Мало више скромности не би шкодило мађарским империјалистима, кад расправљају тако важна питања.

Панчевачка црквена општина и њезини пријатељи.*)

☐ Панчево, 7. децембра 1901.

(Свршетак.)

Сада је још код рачуна о општинском дому ставио **др. Мил. Гаћански** ово питање на председништво: Како је и којим начином ова општина дошла до општинског дома и на које циљи има да служи приход тог дома?

На питање ово одговорио је **председник** ово:

„Како никаквог фонда за парохијал нема, то се породила мисао у пок. председнику ове општине, г. П. Николићу, г. др. Св. Касапиновићу и мени, да се ова кућа, где се сада овако свечано скупљамо, купи за црквену општину, а позајмицом новаца из фондова, што под управом општине стоје, којима би се камата плаћала, а од сувишка у дохотку да се полако дуг отплаћује. Ту смо мисао сретно извели, и кућа се ова полако отплаћује, а кад се отплати сав дуг, онда ће општина имати у овој кући једино чисто општинско имање, пошто су остала имања или црквена или фондовска. Приход од ове куће моћи ће онда општина употребити на што хоће, јер није ничим ограничено. А како је парохијал данас најважније питање у народу, то ће се онда моћи отуда он подмиривати.

Сл. скупштина ће увидети, да је општинска управа и у погледу парохијала учинила оно, што ће општини од неизмерне користи бити, при свему томе, што општину то ни у ком погледу није ништа стало.

Кад још додам, да је оваквим начином много доцније од нас и патријаршеска резиденција у Карловцима сазидана, онда управа ове општине може поносна бити, што је нашла угодна начина, да општини створи један нови благотворни извор за парохијал.

Ако би који нескладан глас хтео рећи, да је ово требало раније учинити, онда нека се изволи свратити пажња на факт, да је тек год. 1881. изабрат г. Петар Николић за председника, а ја за потпредседника, те да заиста нисмо часа часили, кад смо већ 1884. год. улучили прилику, да осигурамо општини нашој њезину будућност. У прочем у животу једне општине не игра у том погледу улогу размак од 20—30 година. Некоји од Вас, а васколики Ваш подмладак уживаће плодове ове куће.“

Интерпелант и скупштина задовољавају се са одговором председниковим.

Пошто су још остали рачуни прошли без примедбе, то председник на крају претреса ставља ово питање: Усваја ли скупштина одбором поднесени јој прорачун за 1902. уз примедбе и предлоге, који су при претресу поднесени?

Скупштина једногласно усваја поднесени прорачун, и председник проглашује, да је општински прорачун за 1902. годину једногласно усвојен.

Устаје **др. Бранислав Станојевић** и моли за реч.

Председник: Има реч г. др. Бранислав Станојевић.

Др. Бранислав Станојевић почео је говор тиме, како скупштина, имајући пред собом прорачун општински за годину што иде, има да изврши једно право и испуни једну дужност, и то у данашњим приликама пре и више, него икад до сад. Јер као што су завршни рачуни слика рада у прошлости, тако и прорачун није само скуп голих цифара и мртвих слова, него је и слика, програм рада за будућност, пошто се у мртвим цифрама прорачуна огледа живот, огледа рад, правац и средства рада у будућности. Зато и ова скупштина, пре него што одобри прорачун црквеноме одбору, треба пре свега да испита, да-ли рад црквеног одбора, који се огледа у овоме прорачуну, одговара потребама ове општине и како је општинска управа својим досадањим радом оправдала поверење, које јој је црквена скупштина и преко ње цела општина поклонила.

Говорник неће да ово испитује на свима појединим стварима, које је управа свршила и извела, јер би га то далеко одвело, него ће да се заустави на три најглавнија питања, која засецају у животне интересе панчевачкога Српства, а захватају сва три правца, у којима се наш автономни живот креће: црквени, школски и финансијско-економски. Та су три питања: питање румунско, питање вероисповедних школа и питање о управи и руковању општинским имањем и добром.

У школскоме питању имала је општинска управа задатак, да нам отвори вероисповедне школе, а да то може учинити, има да савлада ове тешкоће и сметње, т. ј. да добије дозволу за отварање вероисповедних школа и да набави за то нужних материјалних срестава.

Шта је дакле учинила општинска управа, да те сметње уклони и да омогући, да нам се подигну вероисповедне школе?

По школском закону, који важи за Границу, вероисповедна се школа не може отворити као у осталој ужој Угарској, јер се у Граници пре свега мора тражити дозвола, коју на препоруку дотичнога муниципалнога одбора министар богочасти и јавне наставе или даје, или без икакве мотивације закрати. Али ако министар ту дозволу и даде, тиме 1) дотична вероисповедна школа добија и носи карактер приватне школе, 2) дотични грађани, који о своме трошку издржавају своје вероисповедне школе, нису тиме, као у осталим крајевима Угарске, разрешени од школскога прореза, него и поред прореза на вероисповедне школе, морају и даље плаћати и прирез за комуналне, односно државне школе, и 3) министар може дату дозволу увек и у свако доба, без икакве мотивације, одузети.

Наравно, да би најбоље било, да се тај убитачан закон измене, па да се школски закон, који важи ван Границе, распрострe и на Границу, али то није у нашој моћи и власти. То је осетила и последња вршачка епарх. скупштина, те је решила, да се обрати на угарски сабор молбом, да се угарски школски закон распрострe и на Границу, и ако се на истој скупштини мало пре тога тврдило, да у школскоме закону за Границу нема контроверзе, и да се и поред садањега закона могу отварати вероисповедне школе по Граници. Тај закључак епархијске скупштине леп је и родољубив, само није — нов, јер ово, што сада тражи епархијска скупштина вршачка, тражила је баш панчевачка црквена општина, и то већ давно — још онда, када се данашњи школски закон за Границу доносио. Још има живих људи у Панчеву, који су били у депутацији, која је тога ради ишла тадањем министру Августу Трефору, и ти се људи добро сећају онога осмејка Трефорова, којим је пропратио свој одговор депутацији: „Мислите ли ви, господо, да смо ми толико наивни, да ћемо један закон, који је по вас неповољан, а по нас повољан, вама за љубав изменити са законом, који је по нас неповољан, а по вас повољан?“ Да Бог да, да и молба вршачке епархијске скупштине има боља успеха, али је главно, да је баш наша општина давно већ хтела радикално да уклони сметњу, коју државни закони постављају отварању вероисповедних школа у Граници у опште.

Међутим док закон влада, он се мора испуњавати и наша је општина испунила и у томе правцу своју дужност, јер се, и то — што нарочито морамо нагласити — известивши своје претпостављене автономне школске власти, одмах обратила за прописану дозволу, чим су наше школе у Панчеву подржављене. Општинска је управа дакле и с те стране испунила дужност, и нама остаје, да се с општинском управом заједно надамо, да ћемо нужну дозволу добити, и то кроз најкраће време.

Али сада долази друга сметња, а то је: новац. Из извештаја општинске управе видимо, да јој данас стоји само толико срестава на расположењу, да може отворити само женске разреде. Нема, уверен сам, — вели говорник, — ни једнога међу нама, ни једног Србина у Панчеву, који не би желео, да дођемо, и то да што пре дођемо и до женских, и до мушких разреда вероисповедне школе. (Тако је!) Али сада настаје питање: како да дођемо и до мушких школа? Каже се, — па та се реч чула и на епархијској скупштини вршачкој —, да је то лако, јер је панчевачка општина „богата“. Али с тим „богатством“ треба да смо једном на чисто. Ако панчевачка општина управља стотинама хиљада, то не значи, да је тај новац њезина својина, јер велики је део тога новца својина разних фондова и фундација, од којих сваки фонд и свака фундација има своју нарочито одређену циљ, и општина има само тај родољубиви задатак, да с тим фондовима и фундацијама управља и приход од истих да употреб-

*) Због непредвиђених сметња нисмо могли свршетак овог извештаја пре донети — Ур. „Бр.“

љава на цељи, које су поставили дотични добротвори. Јер кад би приход употребљавала на друго нешто, ма то биле и вероисповедне школе, тиме би повредила: прво сени добротвора, који нас гледају овде искупљене (говорник показује на ликове општинских добротвора у скупштинској дворници), повредила би друго све оне, којима су те фундације намењене, на пр. сироте удаваче и сироту школску децу, па када би општинска управа нешто и хтела и смела да приход тих фундација употреби за школе, онда још увек остаје питање: шта би на то рекле претпостављене власти, автономне и државне?

Управа наша признаје, да из срестава, која су њена својина, може подићи само женске школе. Она признаје, да из тих срестава не може отворити и мушке разреде. Ако ко држи, да је то могуће, нека покаже пути начин, јер то је родољубива дужност свију нас, а уверен сам, да ће данашња управа прихватити сваки такав предлог, не гледајући, од кога је дошао, само ако је на добро њено и добро свију нас. (Тако је! Тако је!)

Општина данас дакле не може из својих срестава да подигне вероисповедне школе, остаје дакле један једини пут, а то је да удари школски прирез на овдашње грађанство. Но то општинска управа неће и не може да учини, она неће да насилно оптерети наш свет, који и тако стење под теретом толиких и толиких државних, општинских и автономних дажбина. Хоће-ли наше грађанство у родољубивој намери да дође до својих школа, одиста својевољно да плаћа и автономни школски прирез, нека се изјасни. Ево, ја сам — наставља говорник — први за то и када бисмо сви били за то, ја сам уверен, да би општинска управа била најсретнија, јер бисмо онда сигурно и одмах дошли до својих школа. (Тако је! Одобравање.).

Али док се грађанство не изјави, да оно жели, да га данашња управа пореже и са школским наметом, **дотле нема нико права, да замера данашњој управи, што не отвара вероисповедне школе, а најмање они, који проповедају, да ће и парохијал укинути.** (Бурно одобравање.)

Општинска је управа учинила дакле од своје стране све, што је могла, да дођемо до школа, сада је **на нама, панчевачким Србима,** да општинској управи помогнемо, а не да јој одмажемо, јер ћемо само тако доћи до вероисповедних школа и тиме ће се испунити жеља свију нас и осигурати будућност Српства у Панчеву. (Одобравање.)

Друго је питање: питање влашко. Овде је општинска управа имала задатак, да одбије најезду влашку од српкога елемента у Панчеву и од иметка панчевачке српске општине. Да видимо, како је ту данашња управа вршила свој задатак и какве је успехе постигла?

Влашко се питање даје решити двојако: или братским, мирним путем, или истим путем и начином, којим се Румуни служе према нама. На епарх. скупштини вршачкој вејао је први дух, дух помирљивости, па је решено, да се у томе правцу обрати на оба Синода православне цркве у Угарској, и српски и румунски. Помирљивост је и слога лепа ствар, али тамо, где јој је места, и где се од ње може нечему надати. Можемо-ли се ми надати, да ће се наш спор с Румунима мирно решити и братски расправити? Та да су Румуни хтели братске измире, они су имали за то и начина и времена. Имали су државни закон, конвенције: карловачку и вршачку и на томе се темељу могли они давно споразумети с нама, само да је било с њихове стране — добре воље. Имали су и времена за то, јер већ је више од три десетине година, како на нас насилно наваљују, па хоће наш елеменат силом да повлаше, и да се дочепају нашега црквеног иметка. Где са тако ради, ту је обмана, заносити се неким изгледом на слогу и помирљивост. Погледајмо само око Панчева. Узмите само сва села, почев од Овче, па полукругом до Хомољице, са свију смо страна опасани румунским општинама, и када су нас са свију страна систематски опасали и стегнули, спустили се ево и на Панчево. То је, у осталом, природна последица досадањег њиховог рада, боље рећи природна последица агресивности, која је једна од карактерних црта румунског народа. Шта можемо у таким приликама очекивати од молбе и преставке, коју мисли епарх. скупштина вршачка да поднесе Архијерејскоме Синоду румунске цркве у Угарској? Не заборавимо, да на митрополитскоме престолу румунскоме веје још увек дух првога митрополита њиховога, Андреје Шагуне, онога Шагуне, који је основао румунску општину у суседној нам Овчи, и онда радосно клицао, како му је то сретан дан у животу, јер је „подметуо влашку ногу под српски Београд.“ Не заборавимо, да на томе престолу седи данас један Мецан, који се баш недавно обратио на министра Влашића с питањем: који је суд надлежан за парницу, коју Румуни намеравају да подигну ради деобе свију православних манастира у Банату?

Од румунскога Синода не можемо ми ништа очекивати. Али када бисмо и претпоставили тежњу за слогом код Синода румунскога, да-ли би три епископа, који сачињавају Синод румунске цркве, имали и воље и смелости, да се одупру агресивности свога народа, чији најпросвећенији синови, као Александар Мочоњи и Василије Урекија, (који је баш ових дана умрьо,) означују реку Тису као границу између Срба и Румуна?!

И баш зато, што је решење српско-румунскога питања братским и мирним путем — искључено, баш за то је општинска управа панчевачка добро радила, што се није заносила никаквим фантомима, него је, имајући дела румунска пред очима, најенергичније устала, да законитим путем сузбије најезду влашку у нашој општини, а при томе је — то и опет морамо нагласити — увек и о свакоме кораку извештавала своје претпостављене власти.

Данашња је управа дакле и у влашкоме питању вршила своју дужност, као што је могла и требала да врши. Али што је румунска најезда од Панчева одбијена, заслуга је не само општинске управе, него и свију нас. Само за то, што је и општинска управа, као такова, и што смо и сви ми, Срби Панчевци, као појединци, **вршили своју дужност,** сузбијајући влашку најезду **сваки у своме кругу и по својој сили,** — само је тим **слошким** радом било успеха. И када бисмо тако радили **свуда,** и када би сваки Србин својим радом помагао општинску управу у вршењу тешких јој и родољубивих задатака, а не би јој одмагао, само би онда било успеха свуда, и онда бисмо и до вероисповедних школа дошли пре, него што ћемо овако доћи. (Бурно одобравање.)

Остаје још једна страна живота општинскога и рада општинске управе, а то је финансијско-економска, но с њом ће говорник брзо бити готов, јер ту важи, као и за жену, да је она управа најбоља, о којој се најмање говори. Говорник се позива на досадањи рад општинске управе, а особито на прорачун, који је пред скупштинарима и којим је радом управа себи извојевала признање свију и свакога, а особито свију својих претпостављених власти, а у целоме Српству стекла име најугледније општине у целој Митрополији Карловачкој. Овом приликом хоће говорник само једно да констатује. Позива се на званични извештај, који је саставио епарх. ревизор вршачки. Из тога се извештаја види, да у епархији вршачкој има 75 црквених општина, од тих 74 општине имају више или мање дуга, и само једна нема ни потуре дуга. То је панчевачка општина. Овај одлични положај панчевачке општине упада још већма у очи, кад се њезино стање упореди са стањем друге највеће општине у епархији, са стањем вршачке општине, јер док је панчевачка општина једна у целој епархији, која нема ни потуре дуга, дотле је вршачка општина већ крајем 1896. године имала близу 200.000 дуга, те док панчевачка општина спада у ред оних 25 општина које заслужују похвалу са своје управе, дотле вршачка спада у ред оних 12 општина, којима епарх. ревизор прориче — пропаст! Где цифре и дела говоре, ту је сваки коментар излишан и зато говорник хити крају.

Реасумујући дакле рад данашње општинске управе на свима пољима општинскога рада и живота, говорник долази до уверења, да ће се с њиме и цела скупштина сагласити у томе, да је данашња црквена управа вршила своје дужности на свима пољима општинскога живота, у оквиру могућности, и респектујући при томе увек и у свакој прилици автономна наређења и власти, тако савесно и с родољубивим жаром, и да је толико сјајних успеха показала, да се говорник нада, да говори из срца свију скупштинара, када предлаже, да се у записник скупштински уведе овај једногласни и једнодушни закључак:

„Црквена скупштина ова, прихваћајући и одобравајући, једногласно, прорачун за 1902. годину, изражава своје признање и захвалност председништву и црквеном одбору на родољубивој и успешној управи општинским пословима на свима пољима општинскога рада, и уверена, да ће садашња управа општинска и у будуће својим делима оправдати поклоњено јој поверење, као што га је и до сада увек и у пуној мери оправдала, уверава управу општинску, да ће је на томе путу и од сада, као и до сада, пратити признање и потпора како ове скупштине, тако и целога свесног Српства панчевачкога“. (Бурно и дуготрајно одобравање у скупштини и на галеријама.)

Председник ставља предлог дра Станојевића на гласање и скупштина га одушевљено, једногласно усваја.

Пошто су попуњена упражњена места скупштинара, и обављени други предмети од мање важности, председник затвара скупштину, која се разилази с бурним и дуготрајним усклицима: „Живео председник! Живео Каменко Јовановић!“ које је усклике прихватила и цела многобројна публика на скупштинским галеријама.

Тако се завршила ова значајна скупштина панчевачке црквене општине.

Српски свет има пред собом нападаје вршачке епарх. скупштине на данашњу управу панчевачке општине. Ево му сада и обране те скупштине — обране мушке и достојанствене.

Нека сад из нападаја и обране створи себи суд свако, ко има образа и поштења. Ми мећемо тачку и завршујемо извештај

Нови Сад, 12. децембра 1901.

— **Босанци и Херцеговци руском цару и српском краљу.** Босанци и Херцеговци, који живе у Србији као емигранти, послали су на имен-дан руског цара, на руском језику честитку ове садржине:

Његовој Екселенцији барону Фридериксу министру царског двора — Гачина.

Молимо најпонизније Вашу Екселенцију, да изволите положити пред подножје престола Његовог Императорског Величанства нашу честитку.

Ваше Величанство!

Потписани преставници босанско-херцеговачких емиграната у Краљевини Србији, испуњени неограниченом синовском љубављу и најискренијом преданошћу према Вашем Царском Величанству и према мајки Русији, сматрају за свету дужност да Вашем Величанству, у име све наше потлачене браће у Босни и Херцеговини, у најдубљој понизности честитају данашњи тезоименити дан, молећи свевишњег Бога, да поживи дуго ваше царско Величанство и Ваш царски Дом, на величину Русије, дику Словенства и срећу потлаченог Српства;

Надајући се, да Ваше Императорско Величанство, као и увек буде имало у милостивом призрењу нашу злопатничку Отаџбину и у њој угрожено свето православље и народност српску, које су данас изложене најстрашнијем гоњењу и искушењу од стране окупацијоне управе, остајемо у дубокој понизности и безграничној преданости

Вашем Императорском Величанству најоданији босанско-херцеговачки емигранти.— Следују потписи.

Српском краљу Александру послали су због крсног имена ову честитку:

Ваше Величанство!

Синови Босне и Херцеговине, који живе у Слободној Краљевини Србији као емигранти, сматрају за свету дужност да Вашем Величанству најсрдачније честитају прославу крсног имена, гајећи наду, да ће Ваше Величанство помоћу Бога остварити велику мисао, свога деде великог Кнеза Михаила, како би и Босни и Херцеговини синули зраци слободе. — Вашем Величанству најоданији босанско-херцег. емигранти.

Политички преглед.

— **Србија.** Народна Скупштина претреса сад од главних предмета законски предлог о изменама и допунама у закону о средњим школама. Кад се то сврши доћи ће на ред претрес закона о зборовима и удружењима. Осим тога ће се још пре божићних празника претрести и закон о општинама. — Сенат је у понедељак свршио претрес законао чиновницима грађанског реда и онда прешао на предлог о изменама и допунама у закону о аграрном зајму. На крају седнице прешло се на читање законског предлога о штампи. Чини се, да Сенат не ће примити овај предлог како је изишао из Народне Скупштине, него ће га изменити у слободоумнијем духу и уклонити неке назадне одредбе. Жалосно је за Скупштину, да Сенат мисли либералније од ње. Или је то можда само из жеље да се популарише Сенат.

Израђен је и раздат посланицима законски предлог о изменама и допунама у закону о административној подели. По томе предлогу усвојена је пређашња подела, по којој се Србија делила на 21 округ. Тако су враћени окрузи: алексиначки, јагодински, књажевачки, чодрински и рудничкн. Срезова по новој подели има 80.

— **Енглеска.** Лорд Розбери, вођа енглеске либералне опозиције, држао је јавну беседу, коју енглески листови сматрају као врло важну. Он вели, да се у Јужној Африци решава, да ли ће Енглеска бити светска држава Он пиште, да се рат безобзирце води и с енглеским успехом сврши, али на данашњу владу баца кривицу, што је због бурскога рата свуда у иностранству непријатељско расположење против Енглеске, јер влада није иностранство дипломатским нотама обавестила о својој трансвалској политици. Он вели, да се преговори могу водити око мира само са Кригером, а не са бурским војводама. На тај начин Розбери не признаје проглашену анексију. За министра Чемберлена каже, да говори без такта. — Лондонске новине, изузимајући владин „Стендерд“, приписују велику важност овој беседи лорда Розберија.

— **Немачка и Венецуела.** Већ по трећи пут за десет година долази Немачка у сукоб с Венецуелом. Крајем осамдесетих година немачки капиталисти и инжињери су саградили у Венецуели неке железничке пруге, а иначе су, после, Немци уложили много капитала у венецуелска предузећа. Нека од тих предузећа, а нарочито железнице, имају државну гаранцију, па како се, природно, нису рентирала, требала је венецуелска влада да накнади мањак у приходима, но она обично то није могла, јер је Венецуела у врло великим финансијским неприликама. Тако је, онда, долазило често до сукоба са немачком владом, и једном је Немачка правила демонстрацију с флотом, те је Венецуела попустила, да се, наравно, ували у још гору финансијску невољу. Сад, при овим передима у том крају Америке, Венецуели је још теже да одговори својим обавезама. На поте немачке владе, венецуелска је влада одговорила прилично оштро, а кад би се судило по писању венецуелских новина, Венецуелци се не боје Немачке и готови су чак на рат. Немци траже да се опет учини демонстрација с флотом, јер мисле да би то имало довољно дејства а ако не би имало, требало би посести који венецуелски порт. По свој прилици уздају се Венецуелци, да Северна Америка неће допустити, да се Немачка користи својом надмоћношћу на мору. Изгледа, да и Немачка не би хтела вређати Сев. Америку, те ће се пре њој обратити да реши тај спор. Сев. Америка је већ и тако искрцала на Панаму војску, а свакако је сигурна да ће се њена реч слушати. Ма да по томе изгледа да неће доћи до сукоба, ипак при тамошњим ровитим приликама не може нико јамчити ни за месец дана да се неће догодити што непредвиђено.

Осим овог броја само ће још два броја добити они наши претплатници, који нам за ову четврту четврт дугују.

Ко нам до тог рока претплату не пошље, томе ћемо лист без разлике обуставити.

Новости из места и из народа.

Нови Сад, 12 децембра 1901.

— **Списак новосадских европских вирилаца** за год 1902. утврђен је, те су од Срба вирилци ови: 1. Лазар Дунђерски, 2. Пера Ракић, 3. Ђорђе Радовановић, 4. др. Теодор Мандић, 5. др. Илија Вучетић, 6. Александар Адамовић, 7. Петар Пеић, 8. Гавра Мијатовић, 9. Мита Јефтић, 10. Милош Мијатовић, 11. Стеван Пеци-Поповић, 12. др. Гедеон Дунђерски, 13. др. Димитрије Кондороши, 14. др Милан Давидовац, 15. Павле Мачвански 16 Ђорђе пл. Новић, 17. Јован Јерковић, 18. др. Михаило Полит, 19. Данило Манојловић, 20. Арса Пајевић, 21. Ђорђе Дунђерски, 22. др. Милан А Ђирић и 23. Стеван Баић. Свега има 42 вирилца, Срба има 23, дакле више од половине.

— **Време.** Данас, први дан римског Божића, прекрасно је време. Место свега пала је јутрос рано блага кишица, место натуштеног неба осмејкује се на нас азурно-плави свод небески; место зимског одела морамо да потражимо остављено пролетње одело и да га облачимо. Да-ли ће наш Божић доћи на „белом коњу“ не знамо, али желети је да дође, јер овако време није добро за усеве и воће.

— **Жупанијска ревстаурација у Бачкој.** Као што смо јавили у суботу је у Сомбору извршена рестаурација бачке жупаније Изабрани су: у средишту: за поджупана Јулије Карачон, за вел. бележника Стеван Војнић, за гл. фискала Ернст Прибил, за председника сиротињског стола Фрања Шкултети, за домаћег гл. благајника Јован Јакопчић, за гл. благајника сирот. стола Петар Вуић, за подблагајника истог стола Јулије Битерман, за домаћег касира Коломан Кохут. — За надсолгабирове су изабрани: у апатинском срезу Ж. Деак, у бајском Матија Војнић, у хоџачком Карло Семзе, у кулском др. Тома Сечењи, у ст.-бечејском др. Јулије Балатон, у паланачком Д. Хип, у тителском Јован Семзе, у сенћанском др. Канут Микошевић, у сомборском Д. Тарцаји, у жабаљском Исидор Николић, у новосадском Имре Мезеи; без среза: Лудвиг Вујевић. — За приседнике сиротињског стола изабрани су: др. Мих. Франк, Бела Рибицеи, Дионисије Жигмонди, Душан Јанковић, др. Павле Будаји, Карло Тришлер, Стеван Куташи, Павле Круди, Геза Баго, Алексије Баки и Ђорђе Пинтер; — за подбележнике: Антон Ланцкор, Павле Ледерер, Ј. Триполски, Карло Блументал, Лудвиг Клајнер, Марко Гергуров и Бела Стрилић; — за подфискале: др. Павле Черњуш и Фрања Вилман; — за солгабирове: Бела Мајер, Хенрик Јајсел, Стеван Лудаш, Јулије Румтер, Д. Хорват, Кол. Ковачић, Ј. Месленљ, Аладар Радић, Миленко Јосимовић, Р. Колар, Б. Девеш, Ј. Румбах, Б. Немет, др. Стеван Фратричевић (за новосадски срез), Бела Матковић и Карло Шретер.

Као што се из горњега види, није у средишту осим места приседника и гл. благајника сиротињског стола ниједно важније место попуњено Србином, а у осталим звањима има свега само два Србина! Ово је велика неправда, нанесена Србима у доба, кад се данашњи министар председник толико размеће са „равноправношћу“ у Угарској Лепа равноправност!

— **Две смртне осуде.** Кр. судбени сто у Петрињи осудио је ових дана 21-годишњег Михајла Сејлака на смрт на вешала, јер је убио свог брата, а кр. судбени сто у Огулину осудио је на исту казну Раду Радослава, што је из суревњивости убио свог пријатеља.

— **Трафикантима на знање.** Кр. уг. министарство трговине одлучило је поводом једног конкретног случаја, да трафиканти, који хоће да продају папир за писма, шарене карте („Ansichtskarten“) и друге сличне ствари, морају за то имати нарочиту дозволу.

— † **Барјактар Радован Милоњић-Ђуричковић.** Из Загарача у Црној Гори пишу „Гласу Црногорца“ 25. новембра о. г. ово:

„Овђе је преминуо овијех дана један од најбољих старих јунака нашега племена: барјактар Радован Милоњић, из јуначке породице Ђуричковића. Рођен је у Загарчу око 1825. год. Ово је достојни потомак онога чувеног четника загарачког из XVII. вијека, Живља Вуксанова Ђуричковића, и као право пиле од сокола, још у младијем својим годинама, почео је пристајати у четама онијех старих соколова и јунака, који дневно — ноћно, увијек са анџаром и са џевердаром стојаше, као вјерна стража на Катунској граници чекајући и нападајући непријатеља на очиглед два крвава града Спужа и Подгорице. У тијем четовањима Радован је вазда био вјерна слика смјелог и неустрашног борца. У најопаснијим тренутцима он је био: хладнокрван војник, поуздан друг, и челични борац, неизостајући никада од првијех бојних редова. Још као дијете у 17-ој години учествовао је у крвавом боју на Коловозу за освету Јакше капетана 1844. године, па даље у свијема заћевицама, које се готово увијек догађаху испред врата два царева града — на крајини и љутој граници. Кад је витешки и неумрли Књаз Данило уредио Црногорску војску и њене главаре, тада је Радован постао барјактаром; од тада па до свршетка нашега потоњега рата са Турцима његов је барјак на свима позицијама са поносом у прве лепршао; његов је сигурни џевердар међу најпрве стријељао, а његов јатаган без узмака са првијема муњевито сјекао на мегдану! У славној битци Граховској 1858 год. када оно смјело јато црногорских соколова, под Великим својим Војсковођом, до крајности уништи и сатрије голему ордију гордога Кадри-паше, особито се одликовао барјактар Радован, чији је барјак први на турске шанце излетио, а он, са оштријем својим јатаганом, без устезања улетио у непријатељска утврђења, и првог и другог дана боја девет турских глава одрубио. У боју на Коловозу 1858. г. за освету Јока Јовичевића—Цеклињанина, барјактар Радован је међу првим у Турке ускочио, гдје је и жива Турчина ухватио и посјекао. Тако и у другим бојевима испред Спужа, као: на Коловозу 1861, на Прасквице 1862 и опек под Сађавац; те крваве а у нашем народу запамћене године, Радован је био свуда, права слика одличног ратника и јунака. Исте 1862 год. у жестокој битци на Пресјеци, он је посјекао силнога Турчина Херцеговца големога оцу Брунчевића.

За његова витешка и примјерна дјела, која је учинио у вријеме: од 1840 па до 1878 год. — као одлични јунак, одликован је био: Даниловим крстом V. степ. крстом св. Ђорђија IV. степ. и свијема готово књажевским медаљама. Барјактар Радован Милоњић, са његова свуда јуначког војевања, убрао је себи неумрли спомен у народу свога племена, те ће га се вјековима сјећати поколења, и приповиједати његова добра и јуначка дјела, и у причи и у пјесми; а наша племенска историја забиљежити ће његово име, и ставити га у коло најбољих јунака својих — у ред онијех челик бораца, који својим витешким примјерима подизаху глас и углед себи и племену нашем, као што бијаху: Пуро Мрђенов, Рамо Лазарев, Драго Пуров, Симо Мрђенов, Машан Драговић, са шест чувених брата, Богдан Јакшић, поп Матијаш, Мићун Петров, и многи други. Но не само на бојном, већ и на мирнога рада пољу, Радован је био живи примјер свега доброга и лијепога; у мирно доба, као вриједни и неуморни радиша и привредник, вазда је предњачио у домаћим и пољским радовима, те је његов рад увјек одвајао љепотом и уредбом, и са тијем је лијеп и поучљив примјер показивао млађем нараштају; а као мудар и риједак племеник, учествовао је и у суђењу племенских ствари, и са одређеним главарима рјешавао спорове у чему се опет показивао, као озбиљан бистар и правичан човјек.

Овај стари јунак бијаше јако омиљен свуда у племену и изван њега, са његовог лијепог и знаменитог разговора, који се увјек тицао добрих примјера: јунаштва, чојства и поштења старих Црногораца; колико је био љубљен и поштован то су му стварно показале онолике масе народа које сеј у великом броју слегоше код његове куће, на 10 ов. м. ког је дана ови стари витез за навијек нас оставио. Тог дана опојао га је поп Марко Ћупић у саборној цркви св. Симеона у Једношима, а затим је добри старина предат хладноме гробу. Над покојником се са лијепим говором опростио г. Ј. Велимировић артиљериски потпоручник, а затим се велики број народа разишао, жалећи доброга барјактара и јунака Радована Милоњића. Покој му српској души! Лака му црна земља, коју је он сто пута јуначком крвљу оросио, вјере ради и слободе драге!“

— **Објава Славенског Добротворног Друштва.** „Глас Црногорца“ доноси у последњем броју ову објаву Словенског Добротворног Друштва у Петрограду, коју је исто преко царско-руске легације на Цетињу саопштило књажевском министарству иностраних дела:

„Словенско Благотворно Друштво, од свог постанка, бринуло се о образовању младих Словена, који су долазили у Русију. У томе је Друштво гледало, и гледаће и одсле, једну од својих најглавнијих задаћа; и збиља, благодарећи помоћи Словенског Благотворног Друштва, многи млади Словени добили су у Русији завршено образовање. Међу тим, у положају словенских народа Балканског полуострва збиле су се знатне промене: Бугарска и Србија имају сада своје владе, способне да помажу својим поданицима, који теже вишем образовању. Са своје стране Словенско Добротворно Друштво као и до сада готово је, према средствима, која има на расположење, да ради у прилог исте циљи; али та средства не треба узалуд да троши; међу тим количина младих Словена, који се јављају за помоћ Друштву постојано се увеличава. Њихове наде понекад остају неиспуњене, како услед тога, што су средства друштвена већ пораздељена међу младим људима, који су раније дошли, тако, особито, услед потпуне неприправности истих особа да ступе у руске учене заводе; многе од њих треба натраг повраћати о трошку Друштва.

Обзиром на више изложено желети би било у тој ствари одржати се следећег правила:

Пре него ли крену пут Русије, неопходно је да се на време млади људи обрате Словенском Благотворном Друштву писмено, подносећи му сведоџбе како о својим годинама, тако и о свом образовању, па кренути на пут тек пошто добију одговор, да се има средстава за њихово васпитање и образовање, и да они по степену свога образовања и по својим годинама могу рачунати да ће ступити у један или други учебни завод.“

Саопштавајући ову објаву, упозоравамо на њу све оне родитеље, који шаљу своју децу у Русију, да се држе прописа које Добротворно Друштво овде објављује.

— **Панчевачко српско црквено певачко друштво** приређује у недељу 16. (29.) децембра 1901. под управом свога хоровође г. Мите Топаловића XV. духовни концерт у дворани св. Савског Дома. Распоред: 1. Зайцовъ С.: Молитва, „Услыши Боже“, мешов. хор. Кальченко С.: Тропар, „И намъ даровавъ“, мешов. хор. 2. Бортнянскій Дм.: Концерт, „Живый, въ помощи вышняго“, мешов. хор 3. Мокрањац Ст.: „Херувимская пѣснь“, глас 1. народни, мешов. хор. 4. Малашкинъ М.: „Нынѣ силы небесныя“, мешов. хор. 5. Топаловић М.: „Достойно“, гл. 8. народни мешов. хор. 6. Лиринъ В.: Концерт, „Господи Боже мой“, мешов. хор.

Новости са стране.

— **Верење у нашој краљевској кући.** У Пожуну се у суботу с краљевом дозволом верила ћерка надвојводе Фридриха и надвојвоткиње Исабеле, надвојвоткиња Марија-Христина са принцом Емануилом Салм-Салмом. Надвојвоткиња Марија Христина (Исабела Наталија) је најстарија кћи надвојводе Фридриха и сад је у 22. години својој.

— **Толстој и Нобелова награда.** Чувени шведски мерник и проналазач динамита Алфред Нобел оставио је велику своту новаца, да се подели оним људима, који су стекли највише заслуга на пољу мирног рада. Ових дана је та награда подељена и награду за књижевност добио је Француз Сили-Придом. То многим шведским књижевницима и уметницима није по вољи, те је њих 40 послало славном руском писцу грофу Лаву Толстому адресу, у којој у име шведских књижевника и уметника осуђују и жале што шведска Академија није Толстому досудила Нобелову награду. Потписници изјављују, да Академија није позвана да у име шведских књижевника и уметника досуђује ту награду.

— **Лекарски преглед пре брака.** У чешкој лекарској комори, у Прагу, предложио је др. Хасковић да се изабере одбор, који би имао задатак, да изради законски пројекат, по коме би сваки женик и свака удавача морали прво да се подвргну лекарском прегледу, па тек да ступе у брак било по грађанском, било по црквеном обреду. Овај пројекат законски важио би за Чешку, и, можда, за Аустро-Угарску. Само би они могли да ступају у брак, који су, по лекарској сведоџби, потпуно и телесно и умно здрави.

— **Лето у зиму.** Не само да је већ неколико дана завладало право пролетње време, него је на неким крајевима Угарске било и праве летње буре. У недељу после подне било је на више места грмљавине, севања муње и пљуска. У Будимпешти је грмило врло јако и падао је пљусак као у сред лета. Заиста необично у ово доба!

— **Развод брака вел. војводе хесенског.** Земаљски суд у Дармштату својом пресудом од 21. о. м. разрешио је брак вел. војвоткиње и вел. војводе од Хесен-Дармштата.

Српско народно позориште.

Крив. Драма у 3 чина, од Рихарда Фоса. превели др. Жарко Миладиновић и Милена Миладиновићка. — Приказано 4. (17.) децембра 1901

У овој драми чини се да је драматизован какав криминални случај „Justizmord“-а. Писац као да је хтео да што драстичније прикаже сву страхоту, у коју невина човека баца судска заблуда. То је и постигао, јер драма има доиста потресних момената, који силним ефектом утичу на човека. Али се не може рећи да је писац постигао оно што је управо сврха драмске уметности. Ако какав год ишто интересантнији криминални случај може онакав какав је изнесен у судским актима да послужи за драмски сиже, онда доиста не би било лакшег посла него писати драме, јер би се могла једноставно драматизовати судска акта. Судница била би тада неисцрпно врело за драмске писце. Али није тако. На позорници волемо увек гледати неку синтезу људских невоља, тражимо нешто типско, а судница нам даје само поједине случајеве, неки суров материјал људскога живота.

Садржај драме је овај: После дугог робовања Томе Лера дознаје суд да он није крив за дело за које је суђен. Невиност његова доказана је признањем његова негдашњег друга Вељема Шмита, који на самрти исповеда, да је он починио убиство за које робује Лер. Лера пусте на слободу и он иде да тражи жену Марту и децу Клару и Јулку. Нађе их где живе у некој малој крчми у предграђу у великој беди и невољи. Марта се склонила ту да одхрани децу, и патећи се живи у дивљем браку са суровим Крамером, који је врећа на сваком кораку. Лера не упознају ни Марта ни деца и он непознат чује од њих за све невоље, али се уверава, да, су и њега готово са свим заборавили, па му нерадо и име спомињу. После кад су Лер и Марта остали на само она га позна и пада преда њ. Договарају се како ће побећи из те јазбине. У то долази Крамер, и Лер се склања од њега, али прислушкује шта се збива. Крамер страшно грди Марту, а кад хоће да је удари, скочи Лер као помаман и удари га секиром по глави. Онда довикује: „Сад сам крив!“

То је скелет ове драме, пуне ужасних призора. А да и не говоримо о техници њеној, морамо истаћи да у њој нема никакве етичке подлоге, нема ниједне светле зраке, која би обасјала патнике. Зар тај Лер, човек чисте душе и племенита срца, не заслужује после толико патње да и пред његова врата дође сунце? Или зар писац мора њега, који тамницу оставља бољи него што је ушао у њу, довести после дотле да фактично учини злочин. Леров чин није психолошки оправдан и она симпатија коју смо имали за невина Лера исчезава пред кривим Лером. Ми остављамо позориште с леденом језом око срца. На позорници можемо гледати и сурове ликове, али не оваке страхоте, које нас остављају без наде. Може ли бити страшнијих и мрачнијих типова него што су у Толстојеву „Царству мрака“, па ипак и ту на крају угледамо једну светлу зраку божанске етике.

Г. Лукић (Тома Лер) показао је у овој тешкој улози много праве уметничке снаге. Приказао је особито красно у првом чину душевну апатију невиног осуђеника, а исто тако и после његово болно осећање, кад је видео беду своје породице. Г-ђа Бакаловићка (Марта) умела је вешто да прикаже измучену душу патнице. Изврсни су били у својим улогама г. г. Спасић (Карло), Николић (Крамер) и Васиљевић (Шмит). Г-ђа Добриновићка (Јулка) и г. г. Матејић (Херберт), Душановић (Клуг), Стојановић (Бергер) били су са свим добри. Глумци су у опште учинили своје.

Балканска Царица. Драма у 3 чина, с певањем, написао Никола I., с одобрењем песниковим за позорницу удесио А. Хаџић, музика од Х. Дубека. — Приказано 6. (19.) децембра 1901. год.

Ова је драма српском свету толико позната, да о њој није потребно много говорити. Оно што њој даје лепоту није драмска снага радње ни техничка израда, него њен лирски колорит и тенденција. Ни карактеристика лица не одговара потпуно нашем схваћању, кад смо већ навикли у типовима „Горскога Вијенца“ гледати праве Црногорце.

Г-ђа Лукићка одиграла је сјајно улогу Данице. Г. Васиљевић играо је ово вече први пут Станка и може са својим првим успехом бити потпуно задовољан. Г. г. Душановић (Иван-бег), Лукић (кнез Дејан) и Николић (кнез Перун) били су са свим добри. Остали су, колико и како је ко могао, допринели успеху комада.

Фромон и Рислер. Драма у 5 чинова, с предигром, написао А. Доде и А. Бело, превео М. Р. Поповић. — Приказано 8. (21.) децембра 1901.

Ово је драматизован роман и то се осећа готово у сваком призору. Комад нема оне драмске живости ни у радњи ни у конверзацији, која иначе карактерише француске драме. Колико је тешко било сиже једног романа обрадити у драми, види се и из тога што је поред пет чинова била потребна још и предигра, да се у драму сабије све што је нужно, да се радња може разумети. Фромон живи у недопуштеним односима са Сидонијом, женом свог ортака, коју је негда, док су обадвоје били момак и девојка, љубио. Због ње троши много, а не ради ништа. Рислер, човек племените, чисте душе, и не слути ништа о неверству Сидонијином, а не зна ни то да је трговина почела посртати, јер му је Фромон поднео криву билансу. Тек кад му је једаред стари благајник Планус јавио да нема новаца за исплату, открила се сва страхота преваре и неверства, кога је он био жртва. Прва му је мисао, пошто се отресао неверне жене, да спасе част фирме, у коју је примљен као ортак, и уз велике напоре и жртве то му полази за руком. Ово само по себи дало би красну основу за драму пуну ефекта, да није претоварено баластом. Радња, овака каква је, није довољно концентрисана, нема правог јединства ни драмске интензивности. Има у њој лиц врло истакнутих, која се често појављују и много говоре, а готово ни чим не утичу на развој главне радње, него су нека стафажа. Ни карактеристика лица није довољно јасна. Особито из почетка не можемо разабрати њихов карактер. Цела драма не може деловати целином, него појединим моментима, а момената има доиста красних и дирљивих, због којих вреди видети ову драму.

Игра није била довољно заокругљена. Осећала се нека тромост и нерасположење на позорници. Особито се то видело у оним доста неспретним призорима, где на позорници има по две, три засебне групе, па док једна група говори остале чекају док на њих дође ред. Можда је томе више крив сам комад него глумци. Г-ђа Марковићка (Сидонија) имала је сјајних, уметничких момената, али ипак није било складне целине. Чини се да је била индиспонирана, па се од часа до часа осећала нека малаксалост и неодређеност у њеној игри. Г-ђе Бакаловићка (Клара), Добриновићка (Дезире) и Тодосићка (Шебова) играле су добро. Г. Ружић (Рислер) био је врло добар, али се чини да се не осећа најбоље у грађанским улогама. Изврстан је био г. Добриновић (Шеб), а поред њега и г. г. Динић (Делобел) и Николић (Планус), уз које се са свим добро држао г. Стојановића (Франсоа Рислер) Врло слаба и нејасна била је игра г. Марковића (Фромон), који није никако умео да даде живота својој улози ни у покретима ни у говору. У овакој улози имамо права много више захтевати.

*

„Уметност и политика.“ Вршачка „Будућност“ доноси у последњем броју под овим натписом белешку, у којој се напада на наше позоришне рецензије и пребацује нам се да у уметност мешамо политику. Пошто је кроз „Будућност“ избило у јавност оно што неки у Новом Саду говоре а што је без сумње „Будућ-

ност“ bona fide примила из Новог Сада, дужни смо да се осврнемо на то. Белешка у „Будућности“ састављена је тако, као да се у нашим рецензијама хвале и истичу сви глумци, само се непрестано нападају г. Лукић и г-ђа Лукићка. Ми се морамо оградити против тога, јер нам никад није била намера да позоришну игру оценимо према не знам каквим обзирима, којима нема места где је реч о уметности. У тој белешци каже се да се код нас „незнатни почетници хвале и истичу, док се о махнама неких говори с похвалом.“ То се доказује тиме да смо ми за неког глумца **једно за другим** рекли: „декламаторски схваћа и игра своје улоге“ и „уживасмо у уметничкој игри“. Све ово није истина. Ми нигде нисмо „незнатне почетнике“ хвалили и истицали, а допустиће ваљда и „Будућност“ да се и о почетнику може казати која добра реч, ако то заслужи. Или зар ће се игра оцењивати само према годинама службе? Подвала је и оно да се о махнама неких говори с похвалом. А најружнија је неистина што нам се подмеће да смо о неком глумцу **једно за другим** написали наведене речи. Ми смо **сваком** глумцу без разлике приговорили где смо то држали за потребно, а сваком признали што је заслужио.

Чудна је за нас напомена, како супрузи Лукић немају среће да се „пригревају у заветрини фамилијарности.“ Писац оних оцена је за Нови Сад странац, па опет нема среће да познаје политичку боју глумаца, а још мање зна унутарње позоришне сплетке, да би према њима могао да оцењује поједине глумце. Оцене оне писане су једино према оном што се види и чује на позорници без икаквих других обзира. У њима може бити сасвим субјективног мишљења, па и погрешака, али никако зле намере. „Будућност“ се највише обара на оцену Лукићева Наполеона у „Мадам сан жен“, али нема право. Тамо се каже да се од наших глумаца не може тражити оно што се тражи од глумаца на великим позоришћима, нити они могу простудирати сваку историјску личност. То је све истина, али Наполеон је тако близак нашем времену, о његовој се личности тако много зна, да се он **мора** простудирати пре него се изнесе на позорницу, његова фигура на позорници мора одговарати њему. „Будућност“ ће признати да сваки глумац, макар он бог зна како савршен иначе био, не може играти **сваку** улогу, па тако ни г. Лукић Наполеона. Један глумац може једну улогу савршено одиграти, а у другој пропасти. За то није никаква зла намера нити исмевање, ако се г. Лукићу каже да рђаво игра Наполеона, па му се истакну слабе стране игре. Шта више у интересу је и г. Лукића и позоришта да он који заузима тако угледно место међу нашим глумцима не добива улоге које нису за њ. У оценама руководио нас је само интерес позоришта и уметности, па за то није у реду подметати нам што нам ни на крај памети није било.

НОВИЈЕ.

Софија, 11. децембра. Министарство **Каравелов** ће распустити Собрање, ако не буде примљен уговор о зајму. Није искључено да ће наскоро доћи и до личних промена у кабинету.

Софија, 11. децембра. Собрање је одбило уговор о зајму са 79 против 76 гласова.

Берлин, 11. децембра. „Post“ одлучно побија вест једног париског листа да ће се цар **Вељем**, цар-краљ **Фрања Јосиф** и краљ **Едуард** у фебруару састати да преговарају о одржању мира, реда и сигурности у Европи.

Париз, 11. децембра. После коморске седнице дошло је због једног испада у седници између посланика **Алемана** и **Бернара** до озбиљне туче, у којој је Алеман рањен на руци.

Њу-Јорк, 11. децембра. Заступници Аргентиније и Чиле потписали су протокол, у ком пристају на то да се диференције, које су настале између њих, препусте пресуди Енглеске.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(РЕД ПОЗОРИШНИХ ПРЕДСТАВА.)

У четвртак, 13. (26.) децембра: **„Господар од ковница“**. Позоришна игра у 4 чина, а 5 слика, написао Жорж Оне, превео с француског М. Ђ. Глишић.

У суботу, 15. (28.) децембра, **први пут**: **„Цар проводација“**. Шаљива игра у 4 чина, написао др. Милан Савић.

У недељу, 16. (29.) децембра, **по други пут**: **„Нитуш“**. Шаљива оперета у 3 чина, написали С. Мељак. и А. Мило, с француског превео Душан Л. Ђокић, музика од Хервеја. (Уз суделовање војничке музике ц. и кр. 70. петроварадинске пуковније).

Трговина.

Нови Сад, 12. децембра 1901.

Цене су биле:

Жито старо прве каквоће	— —	16	К 80	— п
Жито старо друге каквоће	—	15	„ 80	— „
Зоб — — — — — — — —	—	13	„ 80	— „
Јечам нови — — — — — —	—	11	„ 80	— „
Кукуруз стари окрњен —	— —	10	„ 20	— „
Кукуруз нови окрњен —	— —	9	„ —	— „
Кукуруз нови у клипови	— —	7	„ —	— „
Пасуљ бели — — — — — —	—	13	„ —	— „
Пасуљ жути — — — — — —	—	12	„ 60	— „
Вика — — — — — — — —	—	16	„ —	— „
Мухар — — — — — — — —	—	13	„ —	— „
Проја — — — — — — — —	—	9	„ —	— „
Вуна — — — —	— К.	—130	—	— — — —

Све од 100 клг.

Огласи.

496 1—1

Оглас.

Дне 28. децембра 1901. 10. јануара 1902. издаваће се у манастиру Крушедолу у 10 сати пре подне манастирски на Дунаву лежећи риболов „Кувалово“ звани у аренду на једну или више година. Ко исти риболов у аренду узети жели, нека горенаведеног дана дође у манастир Крушедол. —

Управа манастира Крушедола.

КЊИГОВОЂА

вичан једноставном и двоструком књиговођству српско-мађарско-немачкој кореспонденцији, вредан, савестан и поуздан радник, самосталан билансиста, са вишегодишњом праксом тражи себи место, првенствено у новчаном заводу.

Понуде са означеним кондицијама прима Уредништво „Браника“ под шифром **„скроман и вредан“**, које из пријатељства даје и обавештења о личности огласника.

490 3—3

За жребање од 2. јануара 1902.

препоручујемо

ПРОМЕСЕ

на

АВСТРИЈСКЕ КРЕДИТ СРЕЋКЕ

главни згодитак			300.000	круна
један	„	од	60.000	„
„	„	„	30.000	„
два згодитка		по	10.000	„
„	„	„	4.000	„
три	„	„	3.000	„
„	„	„	2.000	„

438 4—

једној је промеси цена 12 круна.

Мењачница централног кредитног завода деоничарског друштва у Новом Саду.

12316. szám tkvi 1901. 494 1—1

Kivonat az árverési hirdetményből.

A titeli kir. jbiróság, mint tkvi hatóság közhirré teszi, hogy a zsablyai első szerb csajkas kerületi takarékhitelegylet végrehajtatónak Illics Bózsa és Illics Véma zsablyai lakosok végrehajtást szenvedettek ellen 200 kor. és 240 kor. tőke s jár. iránt folytatott végrehajtási ügyében a titeli kir jbiróság mint tkvi hatóság területén a 1., a zsablyai 5020. sz. tkvi lapon felvett A. f. I. 102. hrsz. 1 hold szántó 45 kor. 2., a zsablyai 1622. sz tkvi lapon felvett D. 43 hrszor. az 2 hold kaszállóból az Illics Véma nevén álló 1/2 részre 291 kor; 3., az ugyanezen lapon felvett A. f I. 170. hrsz. a. 1800 hold szántó ól az Illics Véma nevén álló 1/2 részre 269 kor.; 4., az ugyanezen lapon felvett C. f. I. 43 hrsz. a. 1 hold szántóból az Illics Véma nevén álló 1/2 részre, illetve az 1881. LX. t. cz. 156. §-a értelmében az egészre 184 kor. kikiáltási ár mellett nyilvános árverés utján el fog adatni.

Határnapul 1902. évi február hó 28-ik napjának d. e. 9 órája Zsablya községházán z kitüzetik, oly hozzáadással, hogy az ingatlan ezen határnapon a becsáron alól is el fog adatni.

1.) Az árverez i szándékozók tartoznak z ingatlan becsárnak 10% készpénzben, vagy ovadékképes értékpapirban letenni. A bánatpénzül l tt értékpapirokat tartozik a vevő az árverés jogerőre emelkedésétől számitott 30 nap alatt az ingatlan becsárnak 10% át tevő készpénzzl kicserélni, minek elmulasztása a 7-ik pont jogkövetkezményét vonja maga után. A bánatpénzl fizetésének kötelezettségéről azonban a kisbirt. országos földhitelintézet, ha z árverezők sorába akar lépni (az 1887. évi XXVI t. cz. illetve az oszt. magyar bank jelzál g hitelosztály alapszabályainak ezen örvénybe beczikkezett 11. § f pontja értelmében fölmentetik

2.) Vételi biztonylat vevőnek csak a jogerőre emelkedett árverés foganatositásától számitott 15 nap elteltével fog kiadatni.

3.) A vevő köteles a vételárat következő módon kiegyenliteni.

a) az árverés jogerőre emelkedésétől számitott 30 nap alatt a birói árfelosztást (sorrendi tárgyalást) be nem várva, köteles a vételár 1/3-át közvetlenül a kisbirt. országos földhitelintézetnél Budapesten bálvány-utcza 19. sz. befizetni esetleg ugyanakkor az intézettel, a kölcsönének megtartatása és átvallása iránt megegyezni. Ily m gegyezés esetén a kisbirt. orsz. földhitelintézet te által kiállt ndó nyilatkozattal igazolja a vevő a telekkönyvi hatóságnál, hogy az intézet kölcsönének nem csak a részlet hátralékait és járulékait fizette, hanem marát a kölcsöntőke hátralékait is folytatólagos törlesztésére az intézet szabályai értelmében elvállalta. Az intézet által kiállitandó nyilatkozat alapján z abban kitüntetett összeg a vevő javá a vételár ta tozásának törlesztése beszámittatik

b) Kisbirt. orsz. földhitelintézete kölcsönének átvállalása esetén tartozik a vevő az árverés jogerőre emelkedésétől számitott hat hónap alatt a vételárnak és 5% kamatainak a bánatpénzzel és az intézeti számla összegével ki nem egyenlitett hátraléket a tkvi hatóságnál (az illetékes adóhivatalnál) lefizetni.

Kelt Titelen, a kir. jbirósá mint tkvi hatóságnál, 1901. évi november hó 16-án.

Jánkó s. k. kir. aljbiró.

Добрих сатова јефтино

са 3-годишњом писменом гаранцијом разашиље приватним особама

ХАНСА КОНРАДА

творница сатова

157 95—100 и

извозна кућа

у Бриксу (Чешка)

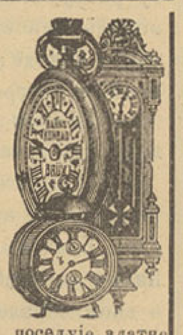

Добар ремонт. сахат од никла 3 ф. 75
Ремонт сахат од чиста сребра 5 ф. 80
Ланац од чистог сребра 1 ф. 20
Сахат будилник од никла 1 ф. 95

Моја фирма одликована је са ц. к. орлом, поседује златне и сребрне изложбене медаље и хиљадама изјава признања

Илустровани ценовник бадава и бесплатно

ЧИКА СТЕВИН КАЛЕНДАР „ОРАО ЗА ГОД. 1902.“

Овај најстарији, највећи, најлепши, најбољи и најјефтинији српски календар доноси у низу одабраних, забавно-поучних чланака 90 уметничко израђених нових слика:

ликова и слика из српских крајева

Цена је овоме најомиљенијем српскоме календару стара: 1 **круна** у монархији Аустро-Угарској, 1 **динар** у краљевини Србији.

Исти се добити може у Српској Манастирској Штампарији у Срем. Карловцима и у књижарници Арсе Пајевића у Новом Саду.

464 7—10

Српска књижара и штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.

НАЈВЕЋА НАКЛАДА СРПСКИХ

КАЛЕНДАРА

ЗА ГОД. 1902.

штампаних у **65.000** екземплара

који сада из штампе изађоше и разашиљу се:

ВЕЛИКИ ОРАО Цена 45 новч.

Највећи српски народни календар са много лепих слика и разним занимљивим и одабраним садржајем.

II.

ГОДИШЊИЦА

најстарији велики српски календар са сликама и лепим садржајем.

III.

ЗАСТАВА

велики српски календар са сликама и лепим садржајем.

IV.

ВЕЛИКИ СРБОБРАН Цена само 30 новч.

српски народни календар са књигом:

МИЛОШ ОБИЛИЋ велика народна певанија са 20 песама и 16 лепих слика.

(Обим овога календара је 176 страна велике осмине).

V.

ШАЉИВИ КАЛЕНДАР

са придодатом књигом:

ВРАГОЛАН.

Збирка одабраних шала, вицева и анегдота.

СА СЛИКАМА. Цена 25 новч.

VI.

ХЕРЦЕГ-БОСАНСКИ КАЛЕНДАР

са књигом: Цена само 30 новч.

МИЛОШ ОБИЛИЋ велика народна певанија са 20 песама и 16 слика.

(Обим овога календара је 176 страна велике осмине.)

Даље су нашом накладом изашли ови мали календари:

Ружица — Новосађанин
Босанац — Орлић
Сремац — Банаћанин
Црногорац — Ласта — Србин.

Свима календарима придодата је књига „Најлепше српске народне песме“ или „Приповетке и поуке за народ и дом“.

ПЛАНЕТАР И ВЕЛИКИ ПЛАНЕТАР

а у малом формату

ЦЕПНИ КАЛЕНДАР.

Препродавци могу ове године много новаца заслужити, пошто имају за то ванредну прилику, коју до сада нису никада имали, јер тако јефтино дајемо календаре.

Нове добре комисионаре тражимо.

НОВИ САД, октобра 1901.

СРПСКИ КЊИЖАРИ

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ.

Власник и издавалац: Дружина Браника. Одговорни уредник Јанко Перић. **Штампарија Браће М. Поповића у Новом Саду.**